

DOI: <https://doi.org/10.18524/2307-4558.2025.44.343838>

УДК 811.161.2'276.2:81'38

ЧИКУР Лілія Дмитрівна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури та компаративістики
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
вул. Змієнка Всеволода, 2, Одеса, 65082, Україна
e-mail: chykur_liliia@ukr.net
<https://orcid.org/0009-0007-1517-1952>

ЯРОЦЬКА Галина Сергіївна,

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри прикладної лінгвістики
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
вул. Змієнка Всеволода, 2, Одеса, 65082, Україна
e-mail: g.yarotskaya@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4456-3852>

ГІБРИДНА ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ

Анотація. Об'єктом дослідження даної наукової роботи є творчість англomовної письменниці українського походження Марини Левицької, що демонструє складну динаміку формування етномовної та національної ідентичності особистості в контексті еміграційного досвіду. **Предметом** дослідження стала мовна та національна ідентичність героїв роману Марини Левицької та самої авторки. **Мета** пропонованої роботи полягає у спробі визначити, як двомовність, міжкультурний досвід і художнє осмислення теми міграції створюють особливу форму «гібридної» або множинної ідентичності, що поєднує українське й англійське культурне підґрунтя. У роботі простежено, як М. Левицька, належачи до другого покоління емігрантів, є природним білінгвом, для якого українська мова стала субдомінантною, поступившись англійській як мові соціалізації та творчості. Водночас її твори насичені українськими етнокультурними кодами, спогадами про родинне минуле, мовними вкрапленнями, які зберігають зв'язок із рідною традицією. Це свідчить про наявність внутрішнього діалогу між двома культурними системами – британською та українською. Саме через цей діалог розгортається процес самоідентифікації, що є ключовим для творчості письменниці. **Результати.** У романі «Коротка історія тракторів по-українськи» відображено конфлікт між поколіннями емігрантів: старше покоління (українець Микола Маєвський) зберігає пам'ять про Україну як про сакральний простір минулого, тоді як його діти повністю інтегровані в британське суспільство. Через цей контраст письменниця демонструє, що ідентичність не є статичною, а є процесом постійного вибору між «своїм» і «чужим». Науковий аналіз доводить, що національна ідентичність функціонує як дискурсивна, мінлива структура, що залежить від культурного контексту та соціальної ситуації. Герої її романів – це «міжкультурні посередники», носії множинних ідентичностей, для яких мова стає ключовим засобом самопізнання і збереження внутрішньої цілісності. Таким чином, національна та мовна ідентичність постає не як фіксований етнічний маркер, а як процес постійного самовідтворення через комунікацію, пам'ять і творчість. **Висновки.** Висновки дослідження полягають в тому, що феномен М. Левицької є важливим не лише для вивчення сучасної емігрантської літератури, але й для розуміння ширших процесів культурної глобалізації, у межах якої формуються нові типи національної свідомості. Творчість Марини Левицької є художнім свідченням того, що національна приналежність у ХХІ столітті радше постає не як генетично або територіально зумовлена константа, а як акт свідомого вибору, що реалізується у мові, культурі та етичній позиції автора.

Ключові слова: національна ідентичність, етнічна ідентичність, мовна ідентичність, білінгвізм, гібридна ідентичність, міграція, міжкультурна комунікація, Марина Левицька.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Сьогодні національна ідентичність є об'єктом уваги різних галузей науки та практики: соціології, історії, психології, культурології, політології, філософії, державного управління, педагогіки, лінгвістики та літературознавства. Натомість, доля дослідження і лінгвістичних праць у цій міждисциплінарній галузі дуже невелика (П. І. Гнатенко, В. Л. Зливков, С. Лукомська, Л. Нагорна, А. П. Романченко, Л. Д. Чикур та інш.). Аналіз праць дозволяє зрозуміти закономірності формування національної ідентичності як на індивідуальному рівні, так і на рівні великої соціальної спільноти – нації. Отже, психологічні й лінгвістичні розвідки здатні пояснити глибинні механізми та закономірності формування національної ідентичності як особистісного утворення, запропонувати нові шляхи вирішення накопичених соціальних проблем.

На думку Л. Нагорної, національна ідентичність – це усвідомлення та прийняття особистістю національної спільноти, що ґрунтується на зв'язку з її культурою, мовою, традиціями, цінностями та історичним досвідом. Це емоційний зв'язок, який формується через взаємодію в суспільстві, засвоєння групових норм і цінностей, а також через спільну мову як ідентифікатор нації [15, с. 15].

Поняття національної самоідентифікації в літературознавстві почало активно розроблятися в постколоніальних студіях, які, починаючи з 80-років ХХ ст., займаються аналізом самопізнання особистості у процесі зіткнення двох культур. Йдеться також і про мігрантів, які опинилися в чужому культурному і мовному просторі та, долаючи

маргінальність, намагаються асимілюватися в новому середовищі. Велике значення надається мові, адже завдяки досконалому володінню мовою, набагато легше асимілюватися та приєднатися до культурного простору країни, що приймає. Щодо другого покоління мігрантів, то маємо, вочевидь, природних білінгвів, які, зберігаючи певний зв'язок з рідною мовою та батьківщиною, опиняються перед проблемою національної самоідентифікації.

Як відомо, представники другого еміграційного покоління – т. зв. діти емігрантів – становлять окремий феномен. Виховання від початку в умовах міжнаціональних зв'язків призводило при переживанні та конструюванні своєї індивідуальності до формування в них подвійної (а інколи і множинної) ідентичності. Національна самоідентифікація, звичайно, є вибором (усвідомленим чи неусвідомленим) людини, яка ототожнює себе з певною мовно-культурною спільнотою. Втім, коли йдеться про білінгвів, висловлюється думка про існування подвійних, гібридних, розмитих, множинних ідентичностей.

Ураховуючи все вищезазначене, ми зацікавились творчістю англійської письменниці українського походження, Марини Левицької, яка є білінгвальною особистістю, бо двома своїми рідними мовами вважає англійську та українську. Об'єктом цього дослідження постала національна ідентифікація героїв творів Марини Левицької (1946 року народження), та самоідентифікація авторки. Матеріалом – тексти її творів англійською та переклади українською, а також її інтерв'ю (англійською та українською), в яких вона висловлювалася щодо самоідентифікації.

Задля більш глибокого та системного дослідження творчості двомовних письменників варто розглядати їх як вторинних мовних особистостей – білінгвів, що володіють не лише двома мовами, а й культурними стереотипами, концептуальними схемами, властивими обома культурам, котрі вербалізуються в усному та писемному мовленні, а якщо йдеться про письменників – у їхніх художніх творах.

Білінгвізм визначається сучасними дослідниками як здатність володіти та користуватися двома мовами, одна з яких може бути рідною, а інша набутою, що важливо для комунікації. Білінгв одночасно володіє двома мовами і двома культурними системами [10]. С. Жаботинська виокремила нейрокогнітивні чинники вживання мов білінгвальною особистістю, що безпосередньо пов'язане з поняттям домінантності мов, яка існує як на соціально-політичному рівні, так і на індивідному. Вона вважає, «якщо в соціально-політичному плані домінантність асоціюється зі статусом мови як державної, то в індивідному плані домінантність є багатофакторним явищем, суть якого зводиться до того, що білінгв надає перевагу вживанню однієї з двох мов. Індивідна мовна домінантність не є сталою: вона може змінюватися з віком і залежати від соціальних контекстів» [10, с.14-17]. Найбільш укоріненою є та мова, вживання якої вимагає від мовця найменших когнітивних (мисленнєвих і мозкових) зусиль [10, с.10]. Зміна індивідної домінантності мови (домінантної мови на субдомінантну, або навпаки) – є довгостроковий та кропіткий процес. Отже, мовна ідентифікація білінгва вимагає від нього усвідомленого/неусвідомленого вибору, результатом якого буде одна, напевно, домінантна мова.

Щодо М. Левицької, яка є природним білінгвом, її першою домінантною мовою була українська, але згодом, у роки шкільництва українська мова поступово з домінантної перешла на позиції субдомінантної мови. Такий висновок можна зробити, не тільки, виходячи з її власних слів, але й з науково визначених чинників, як-от: соціальний контекст вживання мов, нормативність мов, вживаних у соціальному контексті, інтенсивність вживання та рівень володіння. Загалом, перебуваючи в англослов'янському оточенні, маючи високий соціальний статус у Британії (науковиця, викладач, успішна письменниця) тощо, у білінгвальної особистості (зокрема, М. Левицької), безумовно, англійська стає домінантною мовою.

Формулювання дослідницьких завдань. Метою цієї роботи є спроба виявити ознаки процесів самоідентифікації письменників (зокрема, Марини Левицької), які опинилися в еміграції. Маємо на меті знайти відповіді на такі запитання: чи дійсно Марина Левицька має подвійну мовну та культурну ідентичність? Яка з її ідентичностей є домінантною? Яку національну та мовну ідентичність обирають персонажі її творів, українці за походженням?

Об'єктом дослідження даної наукової роботи є творчість англослов'янської письменниці українського походження Марини Левицької, що демонструє складну динаміку формування етномовної та національної ідентичності особистості в контексті еміграційного досвіду. **Предметом** дослідження постала мовна та національна ідентичність героїв роману Марини Левицької та самої авторки

Цікавим для нашого дослідження є аналіз відповідей письменниці на запитання про самоідентифікацію, виходячи з того, що знаками етнічної та мовної ідентифікації можуть слугувати висловлювання про те, ким себе вважає людина, до якої спільноти вона себе уналежнює. Особливої уваги заслуговує аналіз мови персонажів, що відбиває мовні профілі українців-іммігрантів у романах Марини Левицької. Отже, матеріалом слугують, як

висловлювання самої М. Левицької щодо мови та національної ідентифікації, так і репрезентація мовних портретів персонажів (українців) її роману «Коротка історія тракторів по-українськи».

Прозу М. Левицької, як і інших авторів, що присвятили свої твори проблематиці самоідентифікації особистості в контексті двоїстої або маргінальної свідомості емігранта, характеризує звернення до таких понять, як «історична травма», вигнання, культурна асиміляція, ностальгія за батьківщиною, самопізнання через усвідомлення власної ідентичності. На запитання кореспондента про поїздку до України (вперше в житті) Марина Левицька відповіла: «Я дійсно відчувала ностальгію, коли була в Україні, відчувала, що повернулася додому. Але я впевнена, що це ностальгія за моїм дитинством. Моя українська спадщина належить минулому. Моє дитинство було українським, але, ставши дорослою, я ніколи не була особливо українкою. Приїхати в Україну означало для мене те саме, що вступити в своє дитинство» [1]. Отже, наразі вона не відчуває себе українкою, а її приємні відчуття пов'язані зі згадуванням дитинства, розповідями батьків про батьківщину, яку вона не бачила в дитинстві, бо народилася у Німеччині.

Письменницький стиль Марини Левицької, яка здобула освіту в Англії, але виросла в родині емігрантів, де розмовляли українською, дивно поєднує в собі англійські традиції та український культурний фон, відповідно до мов, якими вона володіє. Можемо говорити про гібридність культури авторки романів, яка поєднує британське та українське культурне підґрунтя. Саме ця гібридність культури авторки цих романів – є приводом для того, щоб поставити питання про «українськість» англійських романів М. Левицької.

У своєму інтерв'ю Марина Левицька зазначала, що виросла серед старшої генерації українців: «покоління моїх батьків, які жили, як правило, у північних індустріалізованих містах, важко працювали, заощаджували гроші, мріяли, щоб їхні діти вибилися в люди < ... >. Їхні діти, як-от я, одружилися з британцями і влилися в тамтешнє суспільство. Роками моє покоління не мало жодних контактів зі своїми співвітчизниками» [1].

Українська мова М. Левицької не є літературною, вона не відчуває себе досить впевнено, коли розмовляє нею. Так, в інтерв'ю вона про це говорить наступне:

Бі-Бі-Сі: Ваша мова якимось дивовижним чином – хоч ви ніколи не були в Україні – нагадує мені розмовну мову Полтави, те, що ми називаємо "суржик", українську з російськими запозиченнями.

М. Левицька: Справді? (Сміється - ред). Це мова, якої мене мама навчала. А вона, звичайно, жила в Полтаві на хуторі. Отже, в моїй книзі українці смішно говорять англійською, але самі українці можуть також з мене сміятися, з того, як я трохи говорю по-українськи [18].

Отже, факт досягнення певних успіхів М. Левицької у професійній та творчій сферах можуть слугувати свідченням її успішної інтеграції, асиміляції в британському суспільстві. Зрозуміло, що вона себе вважає англійкою українського походження, хоча уналежнює себе до британської культури.

Виклад основного матеріалу. Перший роман «Коротка історія тракторів по-українськи» (2005) написаний на біографічному матеріалі (але містить чимало вигаданого, як говорить М. Левицька). У цьому розумінні автобіографічні тексти слугують цінним джерелом для дослідження не тільки закономірностей побутування тієї чи іншої особистості, сприйняття автором мінливої дійсності, а й рецепцією культурно-історичних особливостей доби. По суті, це перший твір про сучасне життя української еміграції.

Роман викликав неоднозначну реакцію читачів: фурор і визнання – в Британії й інших країнах [27; 29]; обурення та образи – в Україні. В Україні «етнічну комедію» про українців-іммігрантів у Британії сприйняли як сатиру на країну в цілому в результаті «хибного» опису українців. Письменницю звинувачували у створенні проплаченого антиукраїнського продукту, аналізуючи при тому російськомовний переклад її роману [див. Десятирик, Радутний, Дроздовський]. Зі слів Марини Левицької, «мене дуже розчарувало, що українці сприймають усе як особисту образу. Сподіваюся, вони зможуть заплющити очі на слово «по-українськи» в назві й побачать те, що варто побачити [2].

Отже, проблема ідентичності авторки – іммігрантки та її білінгвальних героїв залишається відкритою. Опертя виключно на мовно-стилістичні маркери текстів англійською мовою або їх перекладів, аналізу яких присвятили свої роботи українські науковці (див.: Волковецька, Горбач, Горицька, Нарвінська, Ребрій, Сиса, Сидоренко, Підгрушна, Шум та інш.), не дозволяє визначити ознаки ідентичності двомовної людини, яка асимілювалася в іншій країні. Це питання набуває особливої актуальності у зв'язку з масовими міграційними процесами в Україні, що спричинила російсько-українська війна. Перед багатьма мігрантами

постає проблема, як зберегти свою мовну і національну ідентичність та при цьому інтегруватися в іншу культуру, тим більше, якщо ця культура суттєво відмінна від рідної.

Відповідаючи на запитання інтерв'юерів про свою національну ідентифікацію, Марина Левицька схильна вважати себе англійкою, хоча за походженням вона етнічна українка: «Я думаю, що це надмірне захоплення ідентичністю – дуже сучасна річ. У той час, коли я росла, такого не було. Не те щоб я хотіла відмовитися від своїх українських коренів, але я хотіла бути як усі, мати друзів і добре проводити час. У нас у всіх є багато ідентичностей, які важливіші за нашу етнічну ідентичність. Для мене набагато важливіше бути письменницею, бути вчителькою, бути жінкою, бути матір'ю. Існує маса інших речей, які для мене так само важливі, як бути українкою» [8;19].

Втім, письменниця відчуває, що українське коріння (а звідси й розуміння української культури) зобов'язує її розповісти читачам те, що може розповісти тільки вона, як людина, яка ввібрала українську та англійську культуру, а саме – передати страждання і біль української післявоєнної еміграції та нової хвилі міграції вже наближеної до нашого часу. Тому романи Марини Левицької – майже документальні зведення з місця історичних і сучасних подій, і в цьому переплетенні часових пластів, а також у мультикультурності її іронічної прози вбачається головна привабливість її творчості для британських читачів. Проте частина гумористичного змісту її творів не може бути адекватно передана українському читачеві саме внаслідок культурних та етнічних відмінностей між народами.

Іноземні критики відзначають, що одним з основних джерел гумору в романі є піджин укрлиш, «(...) надзвичайна "змішана мова", гібрид англійської та української, завдяки якій у тексті з'являються чудові жарти та яка викликає гомеричний сміх». Уживання українських лексем виконують важливу місію маркерів ідентичності героїв роману – Миколи Маєвського, Валентини, її сина Станіслава [17]. Задля комічного ефекту М. Левицька використовує прийом створення мовленнєвих портретів іммігрантів, серед яких українці, поляки, росіяни, які, зазвичай погано володіють англійською мовою та роблять численні помилки. Серед помилок передусім наявні типологічні помилки, які властиві усім носіям слов'янських мов, бо зумовлені граматичними та фонетичними розбіжностями в мовах. Зустрічаються також нетипові, випадкові помилки, притаманні окремим мовним особистостям, які тільки на початку шляху до засвоєння англійської мови. Така мовна суміш призводить до кумедних ситуацій, каламбурів, що між іншим свідчить і про почуття гумору авторки, її талант та вміння поєднати у своїй творчості два культурних простора – британський та український.

Безглуздість помилок у вживанні слів героями – безперечно, блискучий стилістичний прийом Левицької, яка вважає «свій гумор одночасно і британським, і українським. Існує велика традиція української комічної творчості, від Гоголя до Булгакова, і далі, включаючи Куркова, і я б хотіла бачити себе спадкоємицею цієї традиції. Гумор – це людський дар, який дає нам можливість пережити життєві удари. Часто цей дар розвивається в міру того, як ми старіємо, і ми розуміємо, що найгірше, чого ми боялися, вже сталося, а ми вижили. Уміння сміятися дуже важливе, воно проявляється в нас у важкі часи і тримає нас у контакті з істинною людиністю. Комедія – дуже серйозна справа!» [19].

На запитання журналіста про гібридну мову героїв її романів письменниця відповіла, що навмисно вкладала в уста головних героїв-українців, які розмовляють англійською, кальковані з української на англійську незграбні фрази, які й викликали сміх у англійського читача: «Що я робила дуже часто, так це перекладала буквально те, що хтось би сказав українською, англійською мовою». І далі: «У кожної мови є свої звороти мови і образність, але будучи перекладеними на іншу мову, вони звучать абсолютно несподівано. Я думаю, що всі іммігранти розмовляють такими гібридними мовами – я люблю слухати мову азійських сімей, які живуть поруч у Шеффілді» [8].

Головний герой роману «Коротка історія тракторів по-українськи» український інженер і поет Микола Маєвський. Українець-емігрант Маєвський, ще не так давно глава родини, батько двох дочок, який після смерті дружини у дуже похилому віці покохав жінку, набагато молодшу за себе. Втім, Микола Маєвський в другому шлюбі знаходить нове натхнення не тільки для написання любовних віршів, а й для свого технічного трактату про трактори: «Період між від'їздом Валентини на Україну і її поверненням до Англії був періодом великого особистого зростання та інтелектуальної активності мого батька. У нього знову полилися вірші...» («Started pouring out poems again»). Спостерігаючи за тим, як доньки віддаляються від цінностей родинного побуту за вже виразно помітною стіною нерозуміння, Маєвський пише книгу про історію тракторів, вбачаючи в них «сили світового життя», до яких сам був причетний. Англійська мова Маєвського, за словами його молодшої дочки Надії, від імені якої ведеться розповідь (а в ній легко вгадується прототип – сама письменниця), «з ексцентричними наголосами та артиклями, але виконує свою функцію – англійська мова

інженера (*“He always speaks to me in English, eccentrically accented and articulated, but functional. Engineer’s English”* [30, p. 15]).

Любовна історія батька ускладнюється тим, що об’єктом його обожнювання стала жінка не з емігрантського середовища, а представниця нової хвилі остарбайтерів, яка приїхала з Тернопільщини до Англії в пошуках не стільки заробітку, скільки можливостей облаштування райського життя для себе і сина шляхом шлюбом із розрахунку (за наявності законного чоловіка, який залишився на батьківщині). Нова молода обраниця 84-річного Миколи Маєвського Валентина розмовляє українською, несе йому разом із собою частинку України. Це відчуває і його дочка Надія: «Він може розмовляти з ними [Валентиною та її сином] своєю рідною мовою. Такою прекрасною мовою, що кожен може стати поетом... Замість того щоб повертатися додому на Україну, Україна з’явиться до нього додому» [30, с. 26]. Втім, такі відверто прагматичні наміри дружини викликали негативне ставлення до неї спершу з боку дочок, а потім і батька, який розчарувався в об’єкті свого кохання, що й стало причиною їх скандального розлучення.

На думку харківських дослідників, авторка наділяє своїх героїв певними зовнішніми ознаками, які мають експресивне значення, адже вони покликані зобразити персонажів-українців чужинцями (йдеться передусім про Валентину і Миколу, тоді як Миколіні доньки Надія та Віра, хоча і є етнічними українками, представляють повністю асимільоване друге покоління іммігрантів і, на думку письменниці, мають репрезентувати стереотипи «справжніх британців»), які неповною мірою пристосувалися до стилю та темпу життя в новій культурі. Левицька робить помітними та упізнаваними їхні відмінності від «корінного» населення; дозволяє їм говорити «своєю» мовою як свідчення того, що вони не мали достатньо часу та/або бажання асимілюватися в новому для них просторі, що реалізується більш відчутно та має особливо уважно враховуватися під час перекладу твору [21, с. 46].

Висновки. Особливості англomовної комунікації героїв-українців у романах М. Левицької виступають ключовим художнім засобом, що формує сміховий ефект для британської читацької аудиторії, але водночас може сприйматися як образливий або стереотипізуючий для українців. Авторка свідомо використовує специфічну мовну модель персонажів – акцентований інтерферований англійський мовлення, прямі та кальковані запозичення з української та російської мов, – щоб підкреслити іронічність ситуацій, соціальну невідповідність та культурні непорозуміння між мігрантами та британським середовищем. Часте використання українських та російських лексичних вкраплень у тексті роману не лише виконує роль комічного прийому, але й відображає складний процес самоідентифікації українських героїв, зокрема Миколи Маєвського, який переживає внутрішній конфлікт між власним походженням і новими соціокультурними умовами, у яких він намагається інтегруватися. Значна частина гумористичного змісту творів М. Левицької виявляється заздалегідь приреченою на неповну або хибну інтерпретацію українським читачем через суттєві культурні, історичні та етнопсихологічні відмінності між британською та українською аудиторіями. Те, що британському читачеві видається легким і природним іронічним прийомом, часто сприймається українцями як глузування над мовою, побутом або характером українського народу. У цьому полягає одна з головних причин негативного сприйняття роману «Коротка історія тракторів по-українськи» частиною української аудиторії. Проведене дослідження дало змогу простежити глибину взаємозв’язку між мовою та ідентичністю у творах М. Левицької та визначити специфіку лінгвоорієнтованої етнічної самоідентифікації білінгвальних українців-мігрантів. Встановлено, що для другого покоління українських мігрантів українська мова здебільшого виконує символічну функцію – як маркер етнічного походження та пам’яті, а не як повноцінний інструмент комунікації. Це свідчить про певну зміну мовних орієнтацій та культурних пріоритетів у межах білінгвальної спільноти. Якщо перше покоління українських мігрантів однозначно ототожнює себе з українською національною та мовною спільнотою, то ідентичність другого покоління набуває гібридного характеру. За аналогією з білінгвізмом, де виокремлюють домінуючу та субдомінуючу мови, домінуючу ідентичність М. Левицької доцільно визначити як британську (англійську), а субдомінуючу – українську. Така модель ідентичності дозволяє їй одночасно дистанціюватися від української культурної традиції й у той самий час підтримувати з нею символічний зв’язок, що проявляється у мові персонажів та художній інтерпретації українського досвіду міграції. У цілому, результати дослідження підтверджують, що мова в художніх текстах М. Левицької виконує не лише комунікативну, а й ідентифікаційну, структуротворчу та соціально-оцінну функції, формуючи складний багатшаровий образ українця-мігранта в британському літературному контексті.

Л і т е р а т у р а

1. Белей Л. Дослідниця складності, дурості й слабкості. *Тиждень*. 07.07.2013. URL: <http://tyzhden.ua/Culture/83083>

2. В Україні нарешті видали світовий бестселер «Коротка історія тракторів по-українськи». URL: https://texty.org.ua/fragments/47060/V_Ukraini_nareshti_vydaly_svitovyy_bestseller_Korotka-47060/
3. Волковецька Н. Діалог минулого і сучасного у романах Оксани Забужко «Музей покинутих секретів» та Марини Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи». *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. Вип. 27. С. 133–135.
4. Гнатенко П. І. Національна ідентичність та історична пам'ять. *Грані*. 2018. Т. 21, № 10. С. 164–169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2018_21_10_22
5. Горбач Н. В. Імагологічна візуалізація України в романі М. Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи». Українська література: проблеми і перспективи : матеріали І Всеукраїнської заочної науково-практичної Інтернет-конференції. Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2020. С. 39–43.
6. Горицька Ю. Засоби вираження вторинної мовної особистості в англомовному художньому дискурсі. *Етнолінгвістика. Лінгвокультурологія. Крос-культурна комунікація. Взаємодія мов*. 2013. С. 157–161.
7. Данилюк І., Курапов А., Ягієв І. Етнокультурна психологія: історія та сучасність : монографія. Київ : АртУЛ, 2023. 432 с.
8. Десятерик Д. Марина Левицька: Мої книжки більше глузують з британців, аніж з українців. *День*. № 190, 2011. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chitayte/marina-levicka-moyi-knizhki-bilshe-gluzuyut-z-britanciv-anizh-z>
9. Дроздовський Д. «Трактори» з невдалої історії не по-українськи. URL: http://www.vsesvit-journal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=179&Itemid=1
10. Жаботинська С. А. Домінантність української мови в умовах білінгвізму : нейрокогнітивні чинники. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2018. Вип. 87. С. 5–19.
11. Зливков В. Л. Ідентичність та автентичність особистості в контексті цивілізаційних викликів сучасності. *Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика* : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. С. 165–187.
12. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Становлення поняття «професійна ідентичність» у вітчизняній і зарубіжній психології. *Горизонти освіти*. 2013. № 3. С. 143–148.
13. Левицька М. Коротка історія тракторів по-українськи / пер. з англ. О. Негребецького. Київ : Темпора, 2013. 301 с.
14. Лукомська С. О. Феномен ідентичності особистості в сучасних зарубіжних дослідженнях. *Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика* : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. С. 187–206.
15. Нагорна Л. Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі. *Політичний менеджмент*. 2003. № 2. С. 14–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2003_2_4
16. Нарівська Б. Пасторально-ідилічне переживання світу (про роман М. Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи»). *Літературна компаративістика*. Вип. IV : Імагологічний аспект сучасної компаративістики. Київ : ВД «Стилос», 2011. С. 258–273.
17. Підгрушна О. Г. Специфіка перекладу гумору на межі англійської та української культур. *Science and Education a New Dimension*. Philology, III(10), Issue : 47, 2015. С. 92–96.
18. Пиркало С. Марина Левицька вперше їде до України. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/story/2005/07/printable/050715_lewycka_ie_ukraine
19. Пиркало С. Марина Левицька : «Чомусь існує очікування, що українські автори мають бути страшенно серйозними». URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1353/164/47703/>
20. Радутний Р. Гидота по-українськи : рецензія на роман М. Левицької «Коротка історія тракторів по-українськи». URL: <http://knyhobachennia.com/?category=3&article=108>
21. Ребрій О., Сиса Я. Національні стереотипи як проблема перекладу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. Серія : Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2022. № 95. С. 44–51.
22. Романченко А. П. Елітарна мовна особистість у просторі наукового дискурсу: комунікативні аспекти : монографія. Одеса, 2019. 542 с.
23. Сидоренко О. Свій/чужий простір у романі Марини Левицької «Два фургони». С. 53–56.
24. Чикур Л. Д. До проблеми формування національної ідентичності молоді південних регіонів України. Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості : зб. наук. праць за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 30 вер. – 01 жовт. 2021 р.). Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2021. С. 316–320. URL: <https://www.kspu.edu/About/Faculty/IPHS/ChairGenSocialPsychology/Conference.aspx>
25. Шум О. В. Авторський стиль М. Левицької: оригінал vs переклад (на прикладі роману «Коротка історія тракторів по-українськи»). *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 22, Т. 2. Ужгород : УжНУ, 2022. С. 222–226.
26. Яроцька Г. С. Марина Левицька як білінгвальна мовна особистість. «Велике і вічне...»: Михайло Федосійович Гетманець : матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Харків, 15–16 вересня 2023 року). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. С. 149–152.
27. Kingston Peter. The truth and the tractors/ URL: <https://www.theguardian.com/education/2008/jul/15/academicexperts.highereducation>
28. Kurkov A. Human Traffic. Review of A Short History of Tractors in Ukrainian by Marina Lewycka. URL: <https://cutt.ly/tfUoiIS>
29. Lechner D. Eastern European memories? The novels of Marina Lewycka. *Facing the East in the West. Images of Eastern Europe in British literature, film and culture* / eds. B. Korte, E. U. Pirker, S. Helff. Netherlands : Rodopi, 2010. P. 437–450.
30. Lewycka M. Short History of Tractors in Ukrainian. London : Penguin Publishing Group, 2006. 304 p.
31. Levyts'ka M. Korotka istoriia traktoriv po-ukrains'ky [Short History of Tractors in Ukrainian]. Kyiv : Tempora, 2013. 301 с.
32. Taifel, Turner. Spivak L. N. Psychological Foundations for the Development of the Young Person's National Self-Consciousness. *European Applied Sciences*. 2014. № 1. P. 94–96.

References

1. Belei, L. (2013), *A researcher of complexity, foolishness and weakness* [Doslidnytsia skladnosti, duristi y slabkosti]. Tyzhden, 07 July. Available at: <http://tyzhden.ua/Culture/83083>
2. In *Ukraine, the world bestseller 'A Short History of Tractors in Ukrainian' has finally been published* [V Ukraini nareshiti vydaly svitovyi bestseller 'Korotka istoriia traktoriv po-ukrainsky'] (n.d.). Available at: https://texty.org.ua/fragments/47060/V_Ukraini_nareshiti_vydaly_svitovyi_bestseller_Korotka-47060/
3. Volkovetska, N. (2012), *Dialogue of the past and present in O. Zabuzhko's 'The Museum of Abandoned Secrets' and M. Levytska's 'A Short History of Tractors in Ukrainian', Scientific notes. Philological series* [Dialoh mynuloho i suchasnoho u romanakh Oksany Zabuzhko 'Muzei pokynutykh sekretiv' ta Maryny Levytskoi 'Korotka istoriia traktoriv po-ukrainsky, Naukovi zapysky. Serii: Filolohichna], 27, pp. 133–135.
4. Hnatenko, P. I. (2018), *National identity and historical memory. Grani* [Natsionalna identychnist ta istorychna pam'iat. Hrani], 21(10), pp. 164–169. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2018_21_10_22
5. Horbach, N. V. (2020), *Imagological visualization of Ukraine in M. Levytska's novel 'A Short History of Tractors in Ukrainian, Ukrainian literature: problems and prospects: materials of the 1st All-Ukrainian correspondence scientific and practical Internet conference* [Imahologichna vizualizatsiia Ukrainy v romani M. Levytskoi 'Korotka istoriia traktoriv po-ukrainsky. Ukrainska literatura: problemy i perspektvy], Melitopol: Bohdan Khmelnytsky Pedagogical University, pp. 39–43.
6. Horytska, Yu. (2013), *Means of expressing a secondary linguistic personality in English literary discourse, Ethnolinguistics. Linguoculturology. Cross-cultural communication. Interaction of languages* [Zasoby vyrazhennia vtorynnoi movnoi osobystosti v anhlomovnomu khudozhnomu dyskursi, Etnolinhvistyka. Linhvokulturolohiia. Kros-kulturna komunikatsiia. Vzaiemodiia mov], pp. 157–161.
7. Danyliuk, I., Kurapov, A. and Yahiaev, I. (2023), *Ethnocultural psychology: history and modernity* [Etnokulturna psykholohiia: istoriia ta suchasnist]. Kyiv: ArtUL.
8. Desiatyuk, D. (2011), Marina Lewycka: *My books laugh at the British more than at Ukrainians, Day* [Maryna Levytska: Moi knyzhky bilsh hluzyut z britantsiv, anizh z ukrainsiv, Den], 190. Available at: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayinci-chitayte/marina-levycka-moi-knyzhki-bilsh-gluzuyut-z-britanciv-anizh-z>
9. Drozdovskyi, D. *Tractors' from an unsuccessful history not in Ukrainian* [Traktory' z nevaloi istorii ne po-ukrainsky]. Available at: http://www.vsesvit-journal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=179&Itemid=41
10. Zhabotynska, S. A. (2018), *Dominance of the Ukrainian language under bilingualism: neurocognitive factors, Bulletin of the V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Teaching Foreign Languages* [Dominantnist ukrainskoi movy v umovakh bilinhvizmu: neirokohnityvni chynnyky. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov], № 87, pp. 5–19.
11. Zlykov, V. L. (2015), *Identity and authenticity of a person in the context of modern civilizational challenges, Personality in development: psychological theory and practice: monograph / ed. by S. D. Maksymenko, V. L. Zlykova, S. B. Kuzikova*. [Identychnist ta avtentychnist osobystosti v konteksti tsyvilizatsiinykh vyklykiv suchasnosti In: Maksymenko, S. D., Zlykov, V. L. and Kuzikova, S. B. (eds.). Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriia i praktyka], Sumy: Vyd-vo SumDPU im. A. S. Makarenka, pp. 165–187.
12. Zlykov, V. L. and Lukomska, S. O. (2013), *Formation of the concept 'professional identity' in Ukrainian and foreign psychology, Horizons of education* [Stanovlennia poniattia 'profesiina identychnist' u vitchyzniani i zarubizhnii psykholohii. Horyzonty osvity], № 3, pp. 143–148.
13. Levytska, M. (2013), *A Short History of Tractors in Ukrainian* [Korotka istoriia traktoriv po-ukrainsky]. Kyiv: Tempora.
14. Lukomska, S. O. (2015), *The phenomenon of personal identity in modern foreign research. In: Personality in development: psychological theory and practice: monograph* [Fenomen identychnosti osobystosti v suchasnykh zarubizhnykh doslidzhenniakh. Maksymenko, S. D., Zlykov, V. L. and Kuzikova, S. B. (eds.), Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriia i praktyka], Sumy: Vyd-vo SumDPU im. A. S. Makarenka, pp. 187–206.
15. Nahorna, L. (2003), *The concepts of 'national identity' and 'national idea' in Ukrainian terminological space, Political management* [Poniattia 'natsionalna identychnist' i 'natsionalna ideia' v ukrainskomu terminolohichnomu prostori, Politychnyi menedzhment], № 2, pp. 14–30. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2003_2_4
16. Narivska, V. (2011), *Pastoral-ideal experience of the world... In: Comparative Literature. Imagological aspect of modern comparative studies* [Pastoralno-idealne perezhyvannia svitu..., Literaturna komparatyvistyka. Ihmoholohichnyi aspekt suchasnoi komparatyvistyky], Issue IV: Kyiv: VD 'Stylos', pp. 258–273.
17. Pidhrushna, O. H. (2015), *Specifics of translating humour between English and Ukrainian cultures* [Spetsyfika perekladu humoru na mezhi anhliskoi ta ukrainskoi kultur]. Science and Education a New Dimension. Philology, III(10), 47, pp. 92–96.
18. Pyrkalo, S. (2005), *Marina Lewycka travels to Ukraine for the first time* [Maryna Levytska vpershe yide do Ukrainy]. Available at: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/story/2005/07/printable/050715_lewycka_ie_ukraine
19. Pyrkalo, S. *Marina Lewycka: 'For some reason there is an expectation...'* [Maryna Levytska: 'Chomu isnuie ochikuvannia...']. Available at: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/1353/164/47703/>
20. Radutnyi, R. (n.d.) *'Filth in Ukrainian': review of M. Levytska's novel* [Hydota po-ukrainsky: retsenziia na roman M. Levytskoi]. Available at: <http://knyhobachennia.com/?category=3&article=108>
21. Rebrii, O. and Sysa, Ya. (2022), *National stereotypes as a problem of translation, Bulletin of the V. N. Karazin KhNU. Series: Foreign Philology. Methods of Teaching Foreign Languages* [Natsionalni stereotypy yak problema perekladu, Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Serii: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov], № 95, pp. 44–51. Available at: <https://doi.org/10.26565/2786-5312-2022-95-06>
22. Romanchenko, A. P. (2019), *Elite linguistic personality in scientific discourse: communicative aspects* [Elitarna movna osobystist u prostori naukovooho dyskursu: komunikativni aspekty]. Odesa.
23. Sydorenko, O. *Own/foreign space in M. Lewycka's novel 'Two Caravans'* [Svit/chuzhyi prostir u romani M. Levytskoi 'Dva furhony], pp. 53–56.

24. Chykur, L. D. (2021), *Do problemy formuvannia natsionalnoi identychnosti molodi...* In: *Sociocultural and psychological dimensions of personality formation: collection of scientific works based on the materials of the III International Scientific-Practical Conference* (Kherson, September 30 - October 1, 2021) [On the problem of forming national identity among youth..., *Sotsiokulturni ta psykhologichni vymiry stanovlennia osobystosti*], Kherson: FOP Vyshemyrskyi V. S., pp. 316–320. Available at: <https://www.kspu.edu/>...

25. Shum, O. V. (2022), *Author's style of M. Lewycka: original vs translation, Transcarpathian Philological Studies*. [Avtorskyi styl M. Levytskoi: oryhinal vs pereklad...., *Zakarpatski filolohichni studii*], Issue 22(2), pp. 222–226.

26. Yarotska, H. S. (2023), *Marina Lewycka as a bilingual linguistic personality. "The Great and Eternal...": Mykhailo Fedosiyovych Hetmanets: materials of the All-Ukrainian Scientific Conference with International Participation (Kharkiv, September 15–16, 2023)* [Maryna Levytska yak bilinhvalna movna osobystist, "Velyke i vichne" ... Mykhailo Fedosiiovych Hetmanets: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu], Kharkiv: KhNPU im. H. S. Skovorody, pp. 149–152.

27. Kingston, P. (2008), *The truth and the tractors*. Available at: <https://www.theguardian.com/education/2008/jul/15/academicexperts.highereducation>

28. Kurkov, A. (n.d.) *Human Traffic. Review of A Short History of Tractors in Ukrainian*. Available at: <https://cutt.ly/tfUoiIS>

29. Lechner, D. (2010), Eastern European memories? The novels of Marina Lewycka. In: Korte, B., Pirker, E. U. and Helff, S. (eds.) *Facing the East in the West*. Netherlands: Rodopi, pp. 437–450.

30. Lewycka, M. (2006), *Short History of Tractors in Ukrainian*. London: Penguin Publishing Group.

31. Levytska, M. (2013), *Short History of Tractors in Ukrainian* [Korotka istoriia traktoriv po-ukrainsky]. Kyiv: Tempora.

32. Tajfel, H. and Turner, J.; Spivak, L. N. (2014), Psychological Foundations for the Development of the Young Person's National Self-Consciousness. *European Applied Sciences*, № 1, pp. 94–96.

CHYKUR L.,

Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Ukrainian Literature,

Odesa I. I. Mechnikov National University;

2 Zmiiienka Vsevoloda St., Odesa, 65082, Ukraine

e-mail: chykur_liliia@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0007-1517-1952>

IAROTSKA G.,

Doctor of Philology, Professor, Professor Department of the Applied Linguistic,

Odesa I. I. Mechnikov National University;

2 Zmiiienka Vsevoloda St., Odesa, 65082, Ukraine

тел.: +380 50 391 66 00;

e-mail: g.yarotskaya@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4456-3852>

HYBRID IDENTITY OF UKRAINIAN MIGRANTS

Summary. The **object** of this research is the literary work of the English-language writer Ukrainian Marina Lewycka, which reveals a complex dynamic of forming ethnolinguistic and national identity in the context of migration experience. The **subject** of the study is the linguistic and national identity of Lewycka's fictional characters as well as that of the author herself. The **aim of the paper** is to determine how bilingualism, intercultural experience, and artistic interpretation of migration contribute to the creation of a specific form of hybrid or multiple identity that unites Ukrainian and English cultural foundations. The study traces how Lewycka, as a representative of second generation of emigrants, is a natural bilingual for whom the Ukrainian language has become subdominant, giving way to English as the language of socialization and creativity. At the same time, her works are filled with Ukrainian ethnocultural codes, memories of family history, and linguistic insertions that preserve a connection with native tradition. This reveals an ongoing inner dialogue between two cultural systems – British and Ukrainian. It is through this dialogue that the process of self-identification unfolds, becoming central to the writer's entire creative output. **Results.** In *A Short History of Tractors in Ukrainian*, the conflict between generations of immigrants is depicted: the older generation (represented by the Ukrainian Nikolai Mayevsky) preserves the memory of Ukraine as a sacred space of the past, while his children are fully integrated into British society. Through this contrast, the author shows that **identity is not static but rather a process of constant negotiation between "one's own" and "the other."** The analysis demonstrates that national identity functions as a **discursive, fluid structure** dependent on cultural context and social situation. Lewycka's characters are *intercultural mediators*, bearers of multiple identities, for whom language serves as the key means of self-awareness and preservation of inner integrity. Thus, ethnolinguistic identity emerges not as a fixed ethnic marker, but as a continuous process of self-reproduction through communication, memory, and creativity. **Conclusions.** The study concludes that the phenomenon of Marina Lewycka's writing is significant not only for understanding contemporary migrant literature but also for grasping broader processes of cultural globalization, within which new forms of national consciousness are being shaped. Her works function as a laboratory of identity exploration in a world where, according to globalist theory, the boundaries between nations and cultures are becoming increasingly fluid. The creative work of Marina Lewycka stands as artistic evidence that in the 21st century, national belonging is less a genetically or territorially determined constant and more an act of conscious choice, realized through language, culture, and the author's ethical position.

Keywords: national identity; linguistic identity; bilingualism; hybridity; migration; intercultural communication; Marina Lewycka; ethnic identity; postcolonial discourse.

Статтю отримано 26.10. 2025